

Stoppen of doorgaan?

Ongeveer vijf jaar geleden hebben sociologische en antropologische onderzoekers een organisatie opgericht, die de beoordeling en prioriteit van onderzoeksaanvragen voor de Stichting voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO) beoogde. Thans staan ze bijna op het punt dat ZWO hun organisatie gaat 'erkennen'. Toch zal er vrij weinig vreugde zijn over deze erkenning. De prijs ervoor was hoog.

Een aantal werkgemeenschappen (de kleinste eenheid van samenwerking tussen onderzoekers binnen dit soort ZWO-stichtingen) moest onder druk van ZWO worden samengevoegd, met als gevolg dat nogal verschillend georiënteerde onderzoekers bij elkaar werden geplaatst. Ook de groei van het aantal gesubsidieerde onderzoeken bleef achter bij de verwachtingen. Het aantal goede onderzoeksaanvragen was groot genoeg, maar het geld dat uit de universitaire bezuinigingsoperaties ten goede zou komen aan het ZWO is door de rijksoverheid niet toegekend en de herverdeling binnen ZWO van de beta- naar de alfa- en gammawetenschappen bleef achterwege.

De beoordelingsronde van afgelopen jaar leverde uiteindelijk slechts drie gesubsidieerde onderzoeken op (van de meer dan tien goede aanvragen), terwijl dit van velen (aanvragers en beoordelaars) veel inspanning vergde. Bovendien blijkt dat een dergelijke ZWO-stichting met handen en voeten aan ZWO gebonden is. Het secretariaat van een dergelijke stichting dat ongeveer één onderzoek 'kost', moet door een ZWO-functionaris vervuld worden, ook wanneer men goedkopere en betere oplossingen daarvoor heeft. Het beëindigen van een dergelijke ZWO-stichting blijkt niet zonder instemming te mogen. Dat bemerkten de politicologische onderzoekers die met hun ZWO-stichting (de NESPOB) willen stoppen omdat zij de kosten ervan veel te hoog vonden in verhouding tot de magere opbrengst.

Is er onder deze omstandigheden dan wel genoeg reden om door te gaan met een dergelijke ZWO-organisatie? Hebben de politicologen niet gelijk

door te weigeren onder dergelijke slechte omstandigheden door te werken? Ondanks deze terechte twijfel meen ik dat stilstaan het sociologisch en antropologische onderzoek slechts zou hinderen. Uit de al dan niet reële crisis van de sociale wetenschappen in de jaren '70 is het sociologisch onderzoek min of meer 'gelouterd' omhoog gekropen. Vooral het meer sector- en themagebonden onderzoek maakt thans een relatief vruchtbare periode door, in tegenstelling tot de traditionele academische sociologiebeoefening. Toch kan dit onderzoek niet alleen leven met het toegepaste onderzoek dat meestal in opdracht wordt uitgevoerd. De meer fundamentele vragen komen immers bij dit opdrachtonderzoek in het gedrang. Voor de financiering van meer fundamentele studies moet men vroeger of later toch aankloppen bij organisaties als ZWO. Als dan een eigen ZWO-stichting ontbreekt worden de subsidiëeringskansen nog geringer dan ze al zijn. Daarbij komt dat de noodzakelijke vergroting van de onderzoeksgelden voor het meer fundamentele gamma-onderzoek op de langere duur alleen tot stand zal komen wanneer men tegenover de krachtige organisatie van de beta-wetenschappen en hun constante stroom van subsidie-aanvragen zijn eigen organisatie en een even groot aantal van subsidieerbare studies kan plaatsen. Dit type verschuivingen in de machtsbalans ontstaat immers niet door een autonoom ministerieel besluit, genomen op grond van een goed gearticuleerde klacht, maar door een lange reeks van kleine grensconflicten en grensverleggingen.

Daarbij zullen wij ons moeten bedenken dat het ontbreken van een eigen ZWO-stichting en een zeer klein aantal door ZWO gesubsidieerde onderzoeken prima ammunitie vormt om de aanval op de sociologie en antropologie te versterken. Ook diegenen die menen dat zij door hun huidige positie die aanval wel zullen overleven, mogen toch niet ter zijde staan, indien zij die positie inderdaad waard zijn. De belangrijkste taken van een kroondocent zijn de zorg voor de jongere generatie van onderzoekers en de overdracht van het vak aan deze volgende generatie. Dat betekent dat zij ervoor moeten zorgen dat ook in de toekomst meer fundamenteel onderzoek in de sociologie en antropologie mogelijk blijft, ook voor de volgende generaties onderzoek(st)ers.

J. Dronkers